

Yleishyödylliset palvelut ja valtion tuet - mitä asiasta ajattelevat kansalaisjärjestöt?

Riitta Särkelä
Toiminnanjohtaja
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
11.12.08

Yleishyödylliset palvelut käsite ja järjestöt

- ♡ Yleishyödyllinen toiminta järjestöille tutumpi käsite- viittaa toiminnan luonteeseen
- ♡ Yleishyödyllisyys – TVL §22 , raha- automaattiasetus- rahoitusta yleishyödyllisille yhteisöille etc.
- ♡ Yleishyödylliset palvelut suomalaiselle lainsäädännölle vieras käsite

STKL korostanut edellisissä vaiheissa

- ♡ ei unionin tasoista yhtä määritelmää
- ♡ kansallinen määrittelyoikeus,
- ♡ sosiaali- ja terveyspalveluiden erityinen ja perusoikeuksia toteuttava luonne tunnustettava,
- ♡ asiakkaan ja palveluiden käyttäjän oikeudet ja niiden suojaaminen, järjestöjen merkitys ja asema hyvinvoinnin kokonaisuudessa

Prosessin edelliset vaiheet

- ♡ Vihreä kirja yleishyödyllisistä palveluista 2003
- ♡ Valkoinen kirja yleishyödyllisistä palveluista 2004
- ♡ Kilpailuttamiseen liittyvä sääntely
- ♡ Valtiontukiin liittyvä paketti 2005
- ♡ Palveludirektiivi 2006
- ♡ Yleishyödyllisiä palveluita koskeva tiedonanto
- ♡ Tuorein tiedonanto 2007 osana sisämarkkinapakettia
- ♡ Jäsenvaltioiden vastaukset komissiolle 12/08

EU yleishyödyllinen palvelu, SGEI

- ♡ Jäsenvaltiolla laaja harkintavalta määritellä
- ♡ Tulee täyttää vähimmäisedellytykset:
 - julkisen palvelun tehtävä annetaan toimijoille
 - tehtävän yleisluonteisuus ja
 - velvoittavuus
 - velvoitteiden soveltamisalan alueellinen tai aineellinen rajaus tai se, että kyseiset palvelut hyödyttävät vain suhteellisen rajoitettua käyttäjäryhmää, on mahdollista

Hankintalaki ja SGEI

- ♡ SGEI –palveluvelvoitteen antaminen lähtökohtaisesti tilanteessa, jossa markkinamekanismi ei toimi.
- ♡ Käytännössä kuitenkin SGEI –toimeksiannon antamisen ja hankintalainsäädännön välillä suhde on edelleen jossain määrin selkeytymätön.

Valtion tukien sallittavuus

Sallitut korvaukset, jotka liittyvät yleishyödyllisten palvelujen tuottamiseen

- ei -taloudellinen toiminta
- SGEI
- Markkinasijoittajatesti

Ei –taloudellisen toiminnan määreitä

- lakisääteinen
- avoin kaikille
- yhteiskunnallinen tehtävä
- täytetään velvollisuuksia kansalaisia kohtaan
- tehtävä on luonteeltaan yksinomaan sosiaalinen
- maksetaan verovaroin
- korvaus kattaa vain osan todellisista kustannuksista
- kansallisen yhteisvastuun periaate

Tilanne järjestöjen kannalta ¹

- ♡ Suomalainen järjestöjen toimintaympäristö on varsin ainutlaatuinen. Toiminta ei ole perinteisesti ollut erityisen säänneltyä.
- ♡ Järjestökenttä on hierarkkisesti rakentunut. Paikallistason yhdistykset kuuluvat useimmiten johonkin alueelliseen ja ne edelleen valtakunnalliseen organisaatioon.
- ♡ Järjestötoiminnan moninaisuus
- ♡ EU:n sisämarkkinasääntely ja laki julkisista hankinnoista on muuttanut järjestöjen institutionaalista toimintaympäristöä.

Tilanne järjestöjen kannalta ²

- ♡ Samanaikaisesti sosiaali- ja terveysturvapalveluiden tuottamisessa on tapahtunut siirtymää julkissektorilta yritysmuotoisille palveluntuottajille.
- ♡ Rajanveto siitä, mikä on järjestöjen yleishyödyllistä toimintaa, mikä järjestöjen omaa varainhankintaa ja mikä yritysten kanssa markkinoilla kilpailevaa elinkeinotoimintaa, on tärkeä ja vaikea
- ♡ Samanaikaisesti vireillä useita lainsäädännön uudistamishankkeita

KANE: Järjestöt ja kilpailuttaminen

- ♡ Vapaaehtoistoiminnan julkisen rahoituksen tulee olla lähtökohtaisesti kuntien ja muiden tahojen yleisavustuksin avustamaa toimintaa.
- ♡ Hankintalainsäädännön tarjoamia mahdollisuuksia neuvottelumenettelyyn ja suoraan hankintaan sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluissa tulee käyttää täysimääräisesti.
- ♡ **Toimenpide-ehdotuksia:**
 - Osaamisen vahvistaminen
 - hankintojen oikeussuojajärjestelmän uudistamistyöhön mukaan kansalaisjärjestöjen edustajat
 - Tilastoinnin kehittäminen
 - Jatkoselvitykset Kelan kilpailutus- ja hallintokäytäntöjen selkeyttämisestä sekä järjestöjen ja kuntien mahdollisista kumppanuusmalleista

KANE: kansalaisjärjestöjen julkinen rahoitus

- ♥ **Rahapelimonopoliin yksinoikeus turvattava**
- ♥ **Rahapelimonopoliin tuotot käytettävä
jatkossakin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.**
- ♥ **Kuntien yleisavustusten suuntaaminen
jatkossakin järjestöille**

KANEN ehdottamat linjaukset: Palvelujen yleishyödyllisyys ja julkisen palvelun velvoite

- ♡ Yhteisöoikeuden sallimaa kansallista toimivaltaa yleishyödyllisten palveluiden määrittelemiseen käytettävä laajasti
- ♡ Kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet palveluiden tuottajana turvattava sisämarkkinasääntelyn antamia mahdollisuuksia käyttäen.
- ♡ Perusoikeudet eivät saa vaarantua palvelumarkkinoita kehitettäessä.

KANE: Jatkoselvitystyön tarve

- ♡ haavoittuvissa tilanteissa olevien ihmisten ja muiden erityisryhmien perusoikeuksien ja palveluiden turvaamiseksi voi olla tarpeen antaa julkisen palvelun velvoite järjestöille, säätiöille tai yrityksille
- ♡ käynnistetään asiaan liittyvä selvitystyö, mitä palveluita voisi koskea ja millaisia lainsäädännöllisiä tai muita toimia voisi edellyttää

Marjo Ojalan selvitystyön jatko

- ♡ Yhteisöoikeuden käsitteistä suhteessa kansalliseen käsitteistöön.
- ♡ Mitkä yleishyödylliset palvelut kuuluvat kilpailulainsäädännön piiriin ja mitkä eivät?
- ♡ Tarvitaan suurempaa oikeudellista varmuutta ja läpinäkyvyyttä SGEI –palveluvelvoitteen antamisessa ja rahoituksessa.
- ♡ Marjo Ojalan selvityksessä tarkastellaan
 - Ei -taloudellinen toiminta – kuuluu vain kansalliseen päätäntävaltaan
 - SGEI -määritys
 - Rahoitusta koskevien kysymysten kartoittaminen